

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка

Факультет: історичний
Кафедра: історичного
краєзнавства

Затверджено
на засіданні кафедри історичного краєзнавства
історичного факультету Львівського
національного університету імені Івана
Франка,
(протокол № 1 від 30 серпня 2023 р.)

Завідувач кафедри

д.і.н., проф. Голубко В. Є.

Силабус з навчальної дисципліни
«Культурно-історичні регіони України»,
що викладається в межах ОПП «Середня освіта. (Історія)»
другого (магістерського) рівня вищої освіти для здобувачів
зі спеціальності 014.03 «Середня освіта (Історія)»

Назва дисципліни	Культурно-історичні регіони України
Адреса викладання дисципліни	м. Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська 1, 79000
Факультет та кафедра, за якими закріплена дисципліна	Історичний факультет, кафедра історичного краєзнавства
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка Спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)
Викладачі дисципліни	Чура Василь Іванович, д.і.н., професор, професор кафедри історичного краєзнавства
Контактна інформація викладачів	Електронна адреса: vasyi.chura@lnu.edu.ua Сторінка викладача: https://clio.lnu.edu.ua/employee/churav Місце знаходження: Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська 1, ауд. 331
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Щопонеділка, 15-05:16-25 год. (історичний факультет, кафедра історичного краєзнавства, ауд. 331) або у день проведення семінарських занять. Також можливі онлайн консультації через засоби віддаленого відео- й аудіозв'язку та емейлінг на електронну адресу викладача.
Сторінка дисципліни	https://clio.lnu.edu.ua/course/kulturno-istorychni-rehiony-ukrainy
Інформація про дисципліну	Дисципліна «Культурно-історичні регіони України» є вибірковою навчальною дисципліною зі спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія) для освітньої програми Середня освіта. (Історія), яка викладається у 1 семестрі в обсязі 2 кредити ЄКТС
Коротка анотація дисципліни	Навчальну дисципліну «Культурно-історичні регіони України» розроблено таким чином, щоб надати студентам необхідний фактографічний і теоретичний матеріал для отримання цілісної картини з історії української регіоналістики та районування поданих на тлі державотворчого процесу в Україні. Тому в курсі представлено перелік основних культурно-історичних регіонів України та їх географічні, політичні, соціально-економічні та культурно-духовні й релігійні характеристики, виокремлено ключові етапи формування на різних відтинках української історії, поданих на тлі загальних тенденції розвитку української історії та територіального державного складу. Методологічно дисципліна у науковому та навчальному контексті постає механізмом поглиблення сфери наукового аналізу територіальних тенденцій розвитку й пов'язаних з ним проблем українського суспільства для того, щоб надати студентам необхідний фактографічний і теоретичний матеріал з історії формування та розвитку тринадцяти культурно-історичних регіонів України. Зокрема, розглядаються питання сутності ретроспективних етнічних, географічних, кліматичних характеристик районування, структура, спільні та особливі риси їх локальної і регіональної ідентичності. На конкретних прикладах висвітлюються особливості історико-культурного поділу, політичної історії, адміністративної організації, менталітету й позиції у сучасному українському суспільстві. У ході виконання завдань дисципліни студенти опанують здатність виокремлювати, діагностувати та інтерпретувати один із сегментів географічно районуваної ретроспективи українського суспільства й держави; здійснювати пошук, аналізувати та оцінювати необхідну інформацію в науковій літературі, архівних та інших джерелах; проектувати, розробляти та обґрунтовувати, а також проводити авторське історичне дослідження з подальшим збором та аналізом даних, використовуючи сучасні методи наукових досліджень. У ході вивчення курсу студенти будуть формулювати авторські визначення регіональних

	<p>понять та категорій, будувати класифікації та типології районних поділів, обґрунтовувати висновки. А також в ході виступів й презентацій на заняттях, обговорювати результати наукових досліджень, зрозуміло і недвозначно доносити знання, власні висновки та аргументацію з питань розвитку українського історичного регіоналізму.</p>
<p>Мета та цілі дисципліни</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Метою</i> вивчення дисципліни «Культурно-історичні регіони України» є поглиблення знань в галузі вітчизняної регіоналістики, вдосконалення вмінь та практичних навичок студентів, необхідних для проведення наукового дослідження. Зокрема закономірностей виникнення і розвитку районування українських земель, їх етнічного заселення та політичного і соціально-економічного розвитку. Дисципліна фокусує у собі наукову суть, витоки й причинно-наслідкове розгортання історичного, етно-культурного, географічно-кліматичного та іншого районування України від найдавніших часів до сьогодення у історичній та адміністративній площинах. Вона з'ясовує ключові принципи регіонального поділу українських земель й виокремлює основні культурно-історичні регіони українських земель. Це Київщина, Волинь, Поділля, Галичина, Буковина, Закарпаття, Чернігівщина, Полтавщина, Слобожанщина, Запоріжжя, Донеччина, Причорномор'я й Бессарабія. Поряд із цим, навчальна дисципліна висвітлює краєзнавчий підхід до вирішення проблем районування, який передбачає комплексне вивчення певної території або краю й при здійсненні краєзнавчого районування послуговується принципом, що враховує як природні та господарські, так й історичні та територіальні чинники. Набуті знання допоможуть студентам краще орієнтуватися у сучасних політичних та економічних процесах, що відбуваються в Україні та адекватно визначати у них своє місце, сприятимуть формуванню патріотизму, політичної культури й гуманітарних цінностей. ➤ <i>Цілі курсу:</i> Учасники курсу повинні навчитися критично опрацьовувати рекомендовані джерела та літературу, аналізувати фактологічний матеріал, виявити вміння здійснювати його порівняльний аналіз, виявляти розуміння загальних тенденцій розвитку української регіоналістики в умовах конкретної історичної епохи та окремо взятого культурно-етнічного району. ➤ <i>Завдання курсу:</i> ➤ ознайомити студентів з головними етапами розвитку районування українських земель тлі їх історичної ретроспективи; ➤ надати знання про головні історико-культурні регіони України, характерні їм політичні події та їх соціально-економічний та культурно-духовний розвиток; ➤ сприяти самостійному опануванню основ методики пошуку матеріалу, сприяти виробленню навичок збору, опрацювання та аналізу наукової інформації для проведення історичних досліджень;

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ознайомити з вимогами написання й оформлення тез доповідей, презентацій, наукових статей як форм апробації результатів наукового дослідження; ➤ дотримання етичних норм та принципів академічної доброчесності.
<p style="text-align: center;">Література для вивчення дисципліни</p>	<p>Основна література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Адміністративно-територіальний устрій України. Історія та сучасність // За заг. ред. В.Г. Яцуби. К., 2001. 2. Бондаренко Г.В. Історична топоніміка : навч. посіб. / Геннадій Васильович Бондаренко, Валентина Василівна Кихтюк. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. С. 106–142. 3. Верменич Я. В. Адміністративно-територіальний устрій України: еволюція, сучасний стан, проблеми реформування / НАН України. Інститут історії України. У 2-х частинах. К. : Інститут історії України, 2009. 4. Верменич Я. Теоретико-методологічні проблеми історичної регіоналістики в Україні. К., 2003. 5. Горбик В.О., Скрипник П.І. До питання про районування України // Український історичний журнал. 1995. № 1,2. 6. Глушко М. Етнографічне районування України: стан, проблеми, завдання (за матеріалами наукових досліджень другої половини ХХ – початку ХХІ ст. // Вісн. Львів. Ун-ту. Л., 2009. Вип. 44. С. 179–214. 7. Дністрянський М.С. Кордони України. Територіально-адміністративний устрій. Львів, 1992. 8. Заставний Ф.Д. Українські етнічні землі. Львів, 1993. 9. Івченко А.С. Вся Україна. Путівник. К., 2006. 10. Макарчук С.А. Історико-етнографічні райони України: Навч. посіб. Л., 2012. 11. Паламарчук М., Паламарчук О. Соціально-економічне макрорайонування // Географія та основи економіки в школі. 1998. №2. 12. Регіональний портрет України / За заг. ред. Юлії Тищенко К. : УНЦПД, 2003. 336 с. 13. Розвиток України в регіональній перспективі: політичні, економічні, соціальні проблеми регіоналізації. К., 2002. 14. Симоненко В.К. Регионы Украины: проблемы развития. К., 1997. <p>Додаткова література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бойко І. Й. Органи влади і право в Галичині у складі Польського Королівства (1349 – 1569 рр.): монографія. Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2009. 628 с. 2. Буковина і буковинці : про історію краю і життя людей / Федір Чев'юк, Володимир Захарчук. Львів: Світ, 2008. – 200 с. 2. Буковина: її минуле і сучасне / Ред. Д. Квітковський, Т. Бриндзан, А. Жуковський. Париж: Зелена Буковина, 1956. 965 с. 3. Буковина: спільна культурна спадщина [довідник]. Чернівці : Місто, 2009. 199 с. 4. Буковина. Визначні постаті. 1774 – 1918. Біограф. довідник / Павлюк О. М. Чернівці: Золоті литаври, 2000. 252 с. 4. Волинь в умовах демократичної трансформації (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) / [Алісова О. І. та ін.]. Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк : СХУ ім. Л. Українки, 2012. 655 с. 5. Волинь у боротьбі за волю України. Вінніпег : Накладом «Волинського Видавничого Фонду», 1952. 6. Гайдай Л. Історія України в особах, термінах, назвах і поняттях. Луцьк : Вежа, 2000.

	<p>Гуртовий Г. Волинь – край козацький: Історико-краєзнавчі нариси. Луцьк : Надстир'я, 2000. 352 с.</p> <p>7. Галичина на зламі епохи : вибрані твори / І. Смолій. – Київ : Вид-во ім. О. Теліги, 2009. 704 с.</p> <p>8. Галичина // Енциклопедія українознавства / Наукове товариство імені Шевченка. Париж, 1955 – 2003. Т. 1. С. 343–351.</p> <p>9. Галичина: етнічна історія: Тематичний збірник статей. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 216 с.</p> <p>10. Археологія Закарпаття: історія дослідження: [монографія] / С. І. Пеняк, П. С. Пеняк. Ужгород : Краєвиди Карпат, 2013. 255 с.</p> <p>11. Віднянський С. В. Закарпатська Україна, Закарпаття // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Інститут історії України НАН України. К. : Наук. думка, 2005. Т. 3. Е – Й. С. 201. 672 с.</p> <p>12. Данилюк Д. Д. Історія Закарпаття в біографіях і портретах (з давніх часів до початку ХХ ст.). Ужгород : Патент, 1997. 289 с.</p> <p>13. Історія Києва у 3 т., 4-х книгах. К : Наукова думка, 1982.</p> <p>14. Київ: столиця Радянської України / ред. Нодельман М. Київ : Мистецтво, 1973. 15 с.</p> <p>15. Малі міста України. Київська область : бібліогр. покажч. Київ : ДНАББ ім. В. Г. Заболотного, 2017. 623 с.</p> <p>17. Михайловський В. Формування території історичного Поділля у другій половині ХІV ст. // Український історичний журнал. 2017. № 3. С. 121–129.</p> <p>18. Сіцінський Ю. Поділля під владою Литви / Упорядники Ващук Д., Мошак М. Монографія. Кам'янець-Подільський, 2009. 160 с.</p> <p>19. Чернігівщина. Путівник-довідник / За ред. С. Назаренко. Київ, 1967.</p> <p>20. Чернігівщина: енцикл. довідник / За ред. А. В. Кудрицького. К. : УРЕ ім. М. П. Бажана, 1990. 1007 с.</p> <p>Інтернет-джерела:</p> <p>1. Медіаресурс «Ukrainer» https://ukrainer.net/regions/.</p> <p>2. Етнографічні регіони України. https://phm.gov.ua/?p=98220.</p> <p>3. Історико-етнографічне районування України. https://oriyana.org.ua/library/etno/region.html.</p> <p>4. Історико-етнографічні регіони України: походження їх назв і знаходження на мапі України. https://vseosvita.ua/library/istoriko-etnograficni-regioni-ukraini-pohodzenna-ih-nazv-i-znahodzenna-na-mapi-ukraini-229240.html.</p> <p>5. Етнографічне районування України. https://osvita.ua/vnz/reports/history/4095/.</p> <p>6. Культурно-історична своєрідність регіонів України. https://studfile.net/preview/7383707/page:3/.</p> <p>7. Історико-географічні регіони України. https://lubovfen.blogspot.com/p/0311.html.</p> <p>8. Україна: етнографічна мозаїка. https://vue.gov.ua.</p>
Обсяг курсу	Загальний обсяг – 90 академічних годин. З них 32 годин аудиторних годин та 58 годин самостійної роботи.

**Очікувані результати
навчання**

Після завершення курсу студент буде

Знати:

- поглиблений фактологічний матеріал щодо загальної історії України;
- детальну фактографію регіональної історії України;
- генезу основних історичних, етнокультурних та географічно-кліматичних районів українських територій;
- базові принципи історичного та адміністративного поділу українських земель;
- краєзнавчий підхід до вирішення проблем районування;

Вміти:

- критично опрацьовувати рекомендовані джерела та літературу;
- аналізувати фактографічний матеріал регіональної історії України, порівнювати та аналізувати його;
- формувати власну думку щодо районування українських земель й презентувати її усно та письмово;
- встановлювати хронологічну послідовність подій у межах визначених історико-культурних регіонів України;
- застосовувати знання регіонального історичного минулого для вивчення актуальних питань сучасного районування територій України;
- володіти комплексним краєзнавчим інструментарієм щодо вирішення проблем районування України.

Ключові слова	Україна, регіони, райони, етноси, території, історія, державне будівництво, українська нація, виступ, презентація, тези доповіді, академічна доброчесність.
Формат курсу	Очний, заочний
Теми	Детально див. Додаток «Схему курсу»**
Підсумковий контроль, форма	Залік в кінці семестру.
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з таких дисциплін: «Історія України», «Історія народної культури українців», «Культурсоціологічний аналіз сучасного суспільства», «Інституціональний аналіз сучасного суспільства», «Соціокультурний підхід до вивчення історії України», «Етнокультурні та етносоціальні процеси на території Українського Правобережжя у давнину», «Традиційна духовна культура українців Карпат», «Етнологія слов'янських народів Карпато-Балканського регіону» достатніх для сприйняття категоріального апарату навчальної дисципліни і розуміння джерел
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Лекції, презентації, дискусії, колаборативне навчання (форми – групова робота і спільні обговорення, тьюторський супровід), проектно-орієнтоване навчання, студентська конференція
Необхідне обладнання	Комп'ютер з доступом до Інтернет, мультимедійний проектор

**Критерії оцінювання
(окремо для кожного
виду навчальної
діяльності)**

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою

Бали нараховуються за наступним співвідношенням:

- самостійні: 45 % семестрової оцінки; максимальна кількість 45 балів
- письмові роботи: 30 % семестрової оцінки; максимальна кількість 30 балів
- індивідуальні презентації: 25 % семестрової оцінки; максимальна кількість 25 балів

Оцінювання знань студентів завершується заліком та проводиться протягом семестру за такими видами робіт:

1. *Активність студента на занятті (участь у дискусіях, доповнення)* – 1 бал (максимально може отримати 18 балів за семестр)
2. *Індивідуальні презентації* (максимальна кількість балів 25):
3. *Самостійна робота та її письмові завдання* (максимальна кількість балів – 27):
4. *Письмові роботи* (максимальна кількість балів 30) студенти здають після самостійного опрацювання, їх презентацій на заняттях та з врахуванням усіх зауважень та пропозицій щодо вдосконалення. Тези доповіді – 5 балів;

Загалом протягом семестру 100 балів.

Письмові роботи/презентації: очікується, що студенти виконають декілька видів письмових робіт (індивідуальні презентації, письмові роботи та завдання самостійної роботи)

Академічна доброчесність: очікується, що робота студентів буде їхніми оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, втручання в роботу інших студентів становлять, однак не обмежують прикладів можливої академічної не доброчесності. Виявлення ознак цього є підставою для не зарахування роботи студента викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Відповідно, жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі практичні заняття курсу та інформують викладача про неможливість відвідати заняття. Студенти зобов'язані дотримуватися всіх термінів, визначених для виконання усіх робіт, передбачених курсом для їх виконання та своєчасного оцінювання.

Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

Політика виставлення балів. Враховуються бали, набрані в поточному навчанні, бали за індивідуальні презентації та письмові роботи й завдання самостійної роботи. При цьому, обов'язково враховуються присутність на заняттях й активність студента під час практичного заняття; списування та плагіат, несвоєчасне виконання поставлених завдань.

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

Перелік індивідуальних завдань для проведення підсумкової оцінки знань впродовж кожного тижня семестру (див. Додаток. Схема курсу «Історико-культурна спадщина як освітній простір»)

Письмові завдання самостійної роботи: студенти готують самостійно і обговорюють в межах кожного практичного заняття:

1. Географічна й хронологічна послідовність історико-культурних регіонів.
2. Фактографічна база розгортання української регіоналістики.
3. Суть та напрямки розгортання внутрішньорегіональних подій і процесів.
4. Хронологія політичних та соціально-економічних процесів, які відбувалися у районах України.

<p>Питання до іспиту (чи питання на контрольні роботи)</p>	<p>5. Політичний та економічний розвиток регіонів України на різних історичних етапах, форми та засади функціонування української культури у них.</p> <p>6. Сутність української національної регіональної політики, економіки, культури і освіти, її особливості у контексті державотворчих процесів.</p> <p>7. Релігійні процеси у регіонах України та етапи їх розвитку.</p> <p>8. Становище українського населення та риси повсякденного життя українців у різних у різних регіонах України та у складі різних державних утворень.</p> <p>9. Порівняння регіональних ідей та цінностей минулого з сучасними державотворчими ідеями та культурними цінностями українців.</p> <p>Індивідуальні презентації:</p> <p>1. Принципи культурно-історичного районування.</p> <p>2. Природно-географічні та кліматичні умови Запорозжя.</p> <p>3. Витоки регіонального поділу.</p> <p>4. Ретроспектива наукової регіоналістики.</p> <p>5. Географічне розташування й кліматичні умови Галичини.</p> <p>6. Природно-географічні та кліматичні умови Донеччини.</p> <p>7. Природно-географічні та кліматичні умови Полтавщини.</p> <p>8. Природно-географічні та кліматичні умови Чернігівщини.</p> <p>9. Природно-географічні та кліматичні умови Поділля.</p> <p>10. Історія київських земель.</p> <p>Письмові роботи: студенти здають після самостійного опрацювання, їх презентацій на заняттях та з врахуванням усіх зауважень/ пропозицій щодо вдосконалення.</p> <p>1. Тези доповіді (10 тиждень)</p> <p>2. Презентації (11 тиждень).</p>
<p>Опитування</p>	<p>Анкету-оцінку для оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.</p>

Додаток. Схема курсу «Магістерський семінар»

Тиж. / год	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)	Література / Ресурси в інтернеті	Завдання, год.	Термін виконання
1/9 год.	Тема 1. Історичні регіони України Принципи районування Витоки регіонального поділу Ретроспектива наукового регіоналізму	Лекція, семінар (групова робота, дискусія) – 2 год.	Основна: 1, 2, 3, 4 Додаткова: 1,2,3 Інтернет-джерела: 1, 2, 4,5	Самостійна робота – 6 год. опрацювання літератури та джерел	1-й тиждень
2/9 год.	Тема 2. Галичина Природні умови Галичини. Історія галицьких земель. Княжий період галицької історії. Галичина у складі Речі Посполитої. Галицькі землі у межах Австро-Угорської імперії. Галичина у складі ЗУНР. Галичина у часи другої Речі Посполитої. Дистрикт Галичина. Галичина у складі СРСР. Сучасна Галичина.	Лекція, семінар (групова робота, дискусія, тьюторський супровід) – 2 год.	Інтернет-джерела: 3, 6, 7, 8	Самостійна робота – 6 год. опрацювання літератури та джерел	2-й тиждень
3/9 год.	Тема 3. Волинь Природні умови Волині. Історія волинських земель.	Лекція, семінар (групова робота, дискусія, тьюторський супровід) – 2 год.	Основна: 2, 3, 5 Додаткова: 1,2,4,5 Інтернет-джерела: 3, 6, 7, 8	Самостійна робота – 6 год. опрацювання літератури та джерел	3-й тиждень
4/9 год.	Тема 4. Буковина Природні умови Буковини Історія буковинських земель	Лекція, семінар (групова робота, дискусія) – 2 год.	Основна: 2, 3 Додаткова: 1,2,4,5 Інтернет-джерела: 3, 6, 7, 8	Самостійна робота – 6 год. Письмова систематизація	4-й тиждень

				літератури й джерел	
5/9 год.	Тема 5. Закарпаття Природні умови Закарпаття Історія закарпатських земель	Лекція, семінар (групова робота, дискусія, тьюторський супровід) – 2 год.	Основна: 2, 3 Додаткова: 1,2,5 Інтернет-джерела: 3, 4, 5, 6, 7, 8	Самостійна робота – 6 год. Підготовка презентацій	5-й тиждень
6/9 год.	Тема 6. Київщина Природні умови Київщини Історія київських земель Сучасний Київ	Лекція, семінар (групова робота, дискусія, індивідуальні презентації – 2 год.	Основна: 2, 3 Додаткова: 1,2,3 Інтернет-джерела: 4, 5	Самостійна робота – 6 год. Письмове опрацювання джерел та монографічної літератури	6-й тиждень
7/9 год.	Тема 7. Поділля Природні умови Поділля Історія подільських земель	Лекція, семінар (групова робота, дискусія) – 2 год.	Основна: 2, 3 Додаткова: 1,2,6 Інтернет-джерела: 4, 5	Самостійна робота – 6 год. Опрацювання наукових матеріалів	7-й тиждень
8/9 год.	Тема 8. Чернігівщина Природні умови Чернігівщини Історія чернігівських земель	Лекція, семінар (групова робота, дискусія, індивідуальні презентації – 2 год.	Основна: 1, 2, 3, 4 Додаткова: 1,2,3 Інтернет-джерела: 4,5	Самостійна робота – 6 год. Опрацювання історіографічної та джерельної бази	8-й тиждень

9/9 год.	Тема 9. Полтавщина Природні умови Полтавщини Історія полтавських земель	Лекція, семінар (групова робота, дискусія, індивідуальні презентації програми авторського дослідження та інструментарію) – 2 год.	Основна: 1, 2, 3, 4 Додаткова: 1,2,3 Інтернет-джерела: 4,5	Самостійна робота – 6 год. Апробація наукового інструментарію	9-й тиждень
10/9 год.	Тема 10. Донеччина Природні умови Донеччини Історія донецьких земель	Лекція, семінар (групова робота, дискусія) – 2 год.	Основна: 1, 2, 3, 4 Додаткова: 1,2,3 Інтернет-джерела: 4, 5, 7, 8	Самостійна робота – 6 год. Опрацювання матеріалів для написання тез доповідей	10-й тиждень
11/9 год.	Тема 11. Запорозжя Природні умови Запорозжя Історія запорозьких земель	Лекція, семінар (студентська конференція та індивідуальні презентації виступів) – 2 год.	Основна: 2, 3, 4, 5 Додаткова: 1,2,3 Інтернет-джерела: 1, 2, 4,5	Самостійна робота – 6 год. Виступи-презентації	11-й тиждень

	Тема 12. Причорномор'я. Природні умови Причорномор'я Історія причорноморських земель	Лекція, семінар – 2 год. Підведення підсумків за усіма видами робіт та їх оцінювання	Основна: 1, 2, 3, 4 Додаткова: 1,2,3 Інтернет-джерела: 1, 2, 4,5	Самостійна робота – 3 год. Виступи-презентації	
	Тема 13. Бессарабія Природні умови Бессарабії Історія бессарабських земель	Лекція, семінар – 2 год. Підведення підсумків за усіма видами робіт та їх оцінювання	Основна: 1, 2, 3, 4 Додаткова: 1,2,3 Інтернет-джерела: 1, 2,4,5	Самостійна робота – 3 год. Виступи-презентації	
12/9 год.	Тема 14. Слобожанщина Природні умови Слобожанщини Історія слобідських земель	Лекція, семінар – 2 год. Підведення підсумків за усіма видами робіт та їх оцінювання	Основна: 1, 2, 3, 4 Додаткова: 1,2,3 Інтернет-джерела: 1, 2, 4,5	Самостійна робота – 3 год. Виступи-презентації	12-й тиждень
Разом 90 годин		32 години		58 годин	